

*Fjöldi tannlækna á Íslandi

- spá um fjölda tannlækna fram til 2030

*Number of dentists in Iceland

- estimated number of dentists to the year 2030

BÖRKUR THORODDSEN, SVEND RICHTER, SIGFÚS ÞÓR ELÍASSON
TANNLÆKNADEILD HÁSKÓLA ÍSLANDS

THORODDSEN B, RICHTER S, ELIASSON ST
UNIVERSITY OF ICELAND, FACULTY OF ODONTOLOGY. ICELANDIC DENTAL JOURNAL; 26: 33-38

Útdráttur

Samkvæmt mannfjöldaspá Hagstofu Íslands mun Íslendingum fjölga úr 313.000 í 385.044 á tímabilinu 2008-2030. Fólksfjölgun mun aukast að meðaltali um 0.8% og stafar hún fyrst og fremst af tiltölulega hárrí frjósemi og mikilli fjölgun innflytjenda. Mannfjöldaspáin gerir ráð fyrir því að öldruðum muni fjölga hlutfallslega meira en ungu fólki. Í samanburði við önnur Evrópulönd, að Grikklandi undanskildu, eru hlutfallslega flestir tannlæknar á Íslandi. Það á einnig við um Norðurlönd. Tannlæknar hér á landi nota hlutfallslega færri aðstoðarfólk en tannlæknar í þeim löndum sem við berum okkur saman við. Íbúum á hvern tannlækni mun fjölga er líður á skoðunartímabilið. Viðmiðið 1200-1250 íbúar á tannlækni voru talin æskileg fyrir 30 árum síðan. Miðað við að 7 tannlæknar útskrifist á hverju ári og starfslok séu við 67 ára aldur, ætti hlutfallið 1200 íbúar á tannlækni að nást árið 2014 en 2016 ef starfslok eru við sjötugt. Talið er að meðferðarþörf sé nú meiri en fyrir 30 árum síðan m.a. vegna fjölgunar aldraðra og viðmiðið því lægra en áður var gert ráð fyrir.

Abstract

According to the population projection of Statistics Iceland, the population in Iceland will increase from 313.000 in 2008 to 385.044 in 2030. Mean annual population increase during this period will be 0.8%, mainly due to a relatively high birthrate and to high net-immigration. During the projection period, the ratio of older persons in the Icelandic population increases relative to that of younger persons. Compared to other European countries, excluding Greece, there are now relatively more dentists in Iceland. That applies also to the Nordic countries. Icelandic dentists utilize relatively fewer supporting dental personnel compared to dentists in neighboring countries. The ratio population per dentist will increase in the next decades. The estimation of 1200-1250 people per dentist was considered preferable 30 years ago. If seven dentists graduate annually and the age at retirement is 67, this ratio will be reached in 2014 and in 2016 if the age at retirement is 70. It is postulated that the need for dental services will be higher in the future because of increase among the older generation.

Keywords: Dental Demographics, Dental Workforce, Iceland

Correspondence to: Börkur Thoroddsen, Faculty of Odontology, University of Iceland, Vatnsmýrarvegji 16, 101 Reykjavík, Iceland. Email: bthor@xnet.is

Inngangur

Fólksfjölgun hefur verið mikil á Íslandi undanfarin ár. Það er því áhugavert að skoða hlutfall íbúa á hvern tannlækni á Íslandi. Það er hagur allra að þetta hlutfall sé hæfilegt. Óskynsamlegt er að mennta of marga tannlækna. Rekstrarkostnaður tannlæknaskóla er mikill. Ungt fólk sem hefur tannlæknánám væntir þess að fá starf og hæfileg verkefni í starfsgrein sinni að loknu námi. Námið er langt og strangt og svo sérhæft að menntunin nýtist trauðla á öðrum vettvangi. Fjöldi stúdenta í tannlæknánámi við Tannlæknadeild Háskóla Íslands hefur verið um árabil 6 á ári. Í lok síðasta árs var tekin ákvörðun um að auka hann í 7 á ári.

Hluti skýringarinnar á svo mikilli fólksfjölgun er að fjöldi útlendinga af mörgum þjóðernum hefur sest hér að. Samkvæmt upplýsingum Hagstofunnar voru íbúar landsins 307.672 að tölu 31. desember 2006. Útlendingar voru þá af 132 þjóðernum, alls 18.536, sem var 6% íbúanna. Hinn 1. jan. 2008 var fjöldinn orðinn 313.376 manns. Þar af voru erlendir ríkisborgarar 21.434. Pólverjar voru fjölmennastir útlendinga 8.848, Asíuættaðir voru 2.513, fólk frá Balkanlöndum 1.862 og norrænir ríkisborgarar 1.785¹.

Mannfjöldaspá árána 2007 – 2050, sem var birt í lok ársins 2007, gerir ráð fyrir meiri fólksfjölgun en fyrri spár sögðu til um. Dánartíðni er lág og fæðingartíðni há í evrópsku samhengi. Verulegar breytingar á aldurssamsetningu þjóðarinnar eru fyrirsjáanlegar á næstu áratugum. Öldruðum mun fjölga hlutfallslega en börnum fækka. Erfitt er að spá um áhrif farandverkamanna á fólksfjöldann en á næstu árum mun fyrirsjáanlega draga úr flutningum til landsins og brottflutningur aukast². Ísland er eina Evrópulandið þar sem vænst er fólksfjölgunar. Spáð er að frá árinu 2015 munu fleiri deyja en fæðast í öllum 27 ríkjum Evrópusambandsins og meðalaldur mun stórhækka á næstu áratugum².

Þegar spáð er um þann fjölda tannlækna sem mennta þarf næstu ár, er nauðsynlegt að vita hve margir íbúar hafa fasta búsetu og hve margir starfa tímabundið. Reikna má með að farandverkamenn frá löndum þar sem verðlag er lágt leiti einungis eftir bráðþjónustu hér á landi. Í síðustu mannfjöldaspá er gert ráð fyrir að farandverkamönnum fækki og áhrif þeirra á heildarfólksfjöldann fari minnkandi³.

Markmið rannsóknarinnar var að kanna hversu margir tannlæknar eru nú við störf hér á landi miðað við fjölda landsmanna og kanna út frá mannfjöldaspám hvernig

Fjöldi íbúa á tannlækni. Tannlæknar hætta 67 ára						
Ár	Mannfjöldi	Fj. tannl.	5 á ári	6 á ári	7 á ári	9 á ári
2008	313.000	273	1147	1147	1147	1147
2009	316.031	271	1166	1166	1166	1166
2010	319.122	272	1173	1173	1173	1173
2011	322.334	272	1185	1185	1185	1185
2012	325.663	271	1202	1202	1202	1202
2013	329.003	270	1219	1219	1219	1219
2014	332.363	273	1236	1231	1226	1217
2015	335.745	275	1257	1248	1239	1221
2016	339.145	276	1285	1270	1256	1229
2017	342.541	279	1302	1283	1264	1228
2018	345.938	282	1320	1296	1272	1227
2019	349.328	287	1328	1299	1270	1217
2020	352.705	288	1357	1321	1287	1225
2021	356.084	289	1386	1344	1304	1232
2022	359.433	290	1415	1367	1321	1239
2023	362.761	290	1451	1395	1344	1251
2024	366.061	295	1458	1397	1341	1241
2025	369.335	300	1466	1399	1338	1231
2026	372.571	300	1502	1427	1360	1242
2027	375.766	295	1572	1485	1407	1274
2028	378.906	297	1599	1504	1419	1276
2029	382.005	300	1619	1516	1425	1273
2030	385.044	303	1638	1528	1431	1271

Tafla 1. Hlutfall íbúa á tannlækni á Íslandi 2008-2030 miðað við misstóra útskriftarhópa og starfslok 67 ára.

Table 1. Ratio of population per dentists in Iceland 2008-2030 according to different number of students per year and age of retirement 67.

Fjöldi íbúa á tannlækni. Tannlæknar hætta 70 ára						
Ár	Mannfjöldi	Fj. tannl.	5 á ári	6 á ári	7 á ári	9 á ári
2008	313.000	283	1106	1106	1106	1106
2009	316.031	281	1125	1125	1125	1125
2010	319.122	282	1132	1132	1132	1132
2011	322.334	282	1143	1143	1143	1143
2012	325.663	281	1159	1159	1159	1159
2013	329.003	280	1175	1175	1175	1175
2014	332.363	283	1191	1187	1183	1174
2015	335.745	285	1212	1203	1195	1178
2016	339.145	286	1238	1224	1211	1186
2017	342.541	289	1255	1237	1219	1185
2018	345.938	292	1272	1249	1227	1185
2019	349.328	297	1280	1252	1226	1176
2020	352.705	298	1306	1273	1242	1184
2021	356.084	299	1334	1295	1258	1191
2022	359.433	300	1361	1317	1275	1198
2023	362.761	300	1395	1344	1296	1209
2024	366.061	305	1403	1346	1294	1200
2025	369.335	310	1410	1348	1291	1191
2026	372.571	310	1444	1375	1312	1202
2027	375.766	305	1509	1429	1357	1232
2028	378.906	307	1534	1446	1368	1234
2029	382.005	310	1553	1458	1374	1232
2030	385.044	313	1572	1470	1380	1230

Tafla 2. Hlutfall íbúa á tannlækni á Íslandi 2008-2030 miðað við misstóra útskriftarhópa og starfslok 70 ára.

Table 2. Ratio of population per dentists in Iceland 2008-2030 according to different number of students per year and retirement age 70.

Þetta hlutfall mun breytast í náginni framtíð miðað við fjölda útskrifaðra tannlækna.

Efniviður og aðferðir

Upplýsingar um aldur, búsetu og fjölda starfandi tannlækna eru fengnar úr Tannlæknatali 1854 – 20074 en í ritinu eru æviskrár 442 tannlækna. Í nokkrum vafatilfellum voru fengnar upplýsingar hjá Tannlæknafélagi Íslands eða viðkomandi tannlæknum. Upplýsingar um stúdenta voru fengnar frá Tannlæknadeild Háskóla Íslands. Talinn var saman fjöldi starfandi tannlækna í hverjum árgangi og þeim 6 tannlæknum sem luku námi frá THÍ vorið 2008, eftir að Tannlæknatalið kom út, bætt við. Í spá um fjölda íbúa á tannlækni var gert ráð fyrir að þeir tannlæknar sem eru nú við nám útskrifast allir og að tannlæknar starfi annars vegar að meðaltali til 67 ára aldurs og hins vegar til sjötugs, óháð því hversu margir tannlæknar eru starfandi í dag.

Upplýsingar um íbúafjölda fengust hjá Hagstofu Íslands. Reiknað var út hver fjöldi íbúa á hvern tannlækni verður á næstu árum miðað við mannfjöldaspá Hagstofunnar árána 2007 – 2030 miðað við 5, 6, 7 og 9 útskrifaða tannlækna á ári.

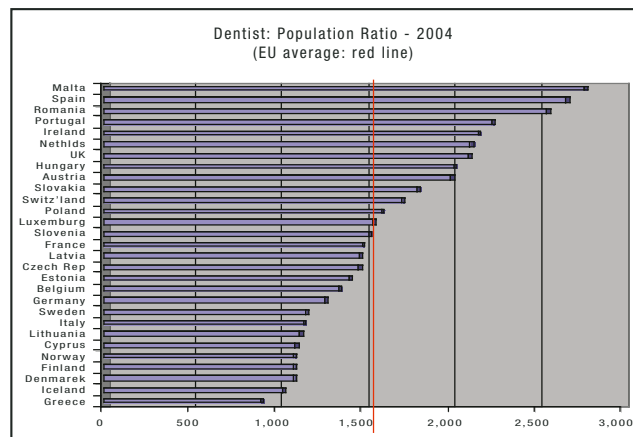
Niðurstöður

Á Íslandi eru nú starfandi samtals 294 tannlæknar óháð aldri og eru því 1.065 íbúar á hvern tannlækni. Í Töflu 1 sést fjöldi tannlækna og hlutfall íbúa á tannlækni eftir ári hér á landi á árabílinu 2008 til 2030, þar sem gert er ráð fyrir að starfslok hefjist við 67 ára aldur. Fjöldinn er reiknaður út miðað við 5, 6, 7 og 9 útskrifaða tannlækna á ári eftir að núverandi nemendur útskrifast, þeir síðustu 2014. Í Töflu 2 er gengið út frá sömu forsendum nema að starfslok hefjist við sjötugt.

Umræða

Á Mynd 1 sést hlutfall íbúa á hvern tannlækni í ríkjum EU/EES⁵. Að Grikklandi undanskildu voru hlutfallslega flestir tannlæknar á Íslandi. Meðaltal Evrópuríkjanna var 1.540 íbúar á hvern tannlækni. Á Íslandi var hlutfallið 1.011 árið 2004. Gömlu Austantjalds- og fyrrum Júgóslavíu-ríkin eru nálægt meðaltalinu. Þar eru einnig flestar konur í tannlæknastétt, yfir 80% í Eystra-saltsríkjum. Í Evrópu allri eru 42% tannlækna konur⁵.

Í Töflu 3 má sjá hlutfall íbúa á hvern tannlækni á Norðurlöndum eins og það var árið 2004⁵. Hlutfallslega voru þá flestir tannlæknar á Íslandi. Í ár er hlutfallið einn

Mynd 1. Hlutfall íbúa á hvern tannlækni í ríkjum EU/EES 2004.
Figure 1. Proportion of inhabitants per dentist in EU/EES 2004.

Danmörk	1.083
Ísland	1.011
Finnland	1.101
Noregur	1.100
Svíþjóð	1.217

Tafla 3. Hlutfall íbúa á tannlækni á Norðurlöndum 2004.
Table 3. The dentist-to-population ratio in the Nordic countries 2004.

tannlæknir á 1065 landsmanna². Ekki er nein einhlít skýring á því að þessi þróun hefur orðið hér á landi, en vera kann að minni notkun aðstoðarfólks og skortur á menntun fyrir stoðstéttir skýri þennan mun að einhverju leyti.

Svo virðist sem færri aðstoðarmenn séu að störfum hér á landi nú en árið 1990. Könnun Tannlæknafélags Íslands frá í apríl það ár sýndi að helmingur (51,1%) tannlækna var með aðstoðarmann í fullu starfi. Fimmtungur (21,4%) vann án aðstoðar eða með aðstoðarmann í hlutastarfi. Fjórðungur tannlækna (26,7%) naut aðstoðar fleiri en eins starfsmanns. Því má bæta við að helmingur (51,1%) svarenda kvaðst þá geta falið aðstoðarfólkinu fleiri verkefni en þeir gerðu⁶. Tannfræðingar eru hluti tannteymisins. Þeir eru sérmenntaðir til að annast fræðslu og tannvernd. Á stofum sjálfstætt starfandi tannlækna annast þeir gagnatöku. Eftir að tannlæknir hefur metið gögn og sjúkdómsgreint má fela tannfræðingi klínísk verk m.a. tannhreinsun og flúormedferð. Skv. upplýsingum Félags íslenskra tannfræðinga (FÍT) í ágúst 2008 eru 19 tannfræðingar í hlutastarfi og nokkrir í fullu starfi. Þeir vinna þá gjarnan á fleiri en einni tannlæknastofu. Tannlæknadeild Háskóla Íslands hefur tekið ákvörðun um að

undirbúa kennslu tannfræðinga á háskólastigi. Undirbúningur er hafinn, en óvíst er hvenær af þessu verður.

Tannlæknafræðingur í 10 Evrópulöndum kvarta yfir ónógum verkefnum. Í Austur-Evrópu er ástæðan talin vera lágar þjóðartekjur og fátækt. Annars staðar, til dæmis í Noregi, er ástæðan talin vera of margir tannlæknafræðingur⁵. Þar voru 1100 íbúar á hvern tannlæknafræðing árið 2004. Verkefnaskorturinn var mestur í þéttbýli. Tannlæknafræðingur í Noregi og á Íslandi eru ekki eins duglegir við að deila verkefnum og kollegar þeirra í öðrum Evrópulöndum. Könnun frá árinu 2005 sýnir að norskir tannlæknafræðingar verja aðeins helmingi tíma síns í verkefni sem krefjast sérmenntunar þeirra. Tannfræðingar gætu annast 40% verkefnanna. Ekki er útlit fyrir að þetta breytist. Norskir tannlæknafræðingar óttast þá tekjutap og þeir eru ekki tilbúnir til að sinna eingöngu krefjandi klínískum og teknískum verkefnum og láta léttari verkin frá sér^{6,7}.

Samkvæmt upplýsingum Félags tannlækna og aðstoðarfólks tannlækna (FTAT) í ágúst 2008 voru félagsmenn í fullu starfi 141. Í hlutastarfi voru 147. Félagsmenn voru alls 288. Þar af voru 146 tannlæknafræðingar, þ.e. aðstoðarmenn með starfsréttindi frá heilbrigðisráðuneytinu (HR). Ekki fengust upplýsingar um umfang hlutastarfa. Að jafnaði er einn aðstoðarmaður á hvern tannlæknafræðing, en séu hlutastörfin áætluð í heilsudagsstörf næst varla það hlutfall. Reyndar er heldur ekki vitað hve margir tannlæknafræðingar eru í hlutastarfi.

Erfitt er að bera saman fjölda og verkvið aðstoðarfólks í Evrópulöndum. Starfsheiti eru mörg og skarast oft. Tannlæknafræðingur er ekki alltaf sama og „klinikkassistent“, „dental assistant“ eða „dental nurse“. „Expanded duty dental assistant“ eða „oral health educator“ er ekki alltaf sama og tannfræðingur. Í Svíþjóð er greint á milli „tandhygiejnist“, „tandsköterska“ og „receptionist“ – síma- og móttökuritari, sem ekki er alltaf sama og „office manager“ eða „Zahnmedizinische Verwaltungsassistentin“.

Samkvæmt fyrirnefndum upplýsingum eru í Noregi og á Íslandi að meðaltali einn aðstoðarmaður á hvern tannlæknafræðing. Annars staðar á Norðurlöndum eru fleiri starfsmenn. Í Danmörku eru þeir 1.7, í Finnlandi 1.6 og í Svíþjóð 2.2 aðstoðarmenn á hvern tannlæknafræðing. Annars staðar í Evrópu er hlutfallið mjög breytilegt. Meirihluti grískra og franskra tannlæknafræðinga kjósa að vinna án klínika aðstoðar. Í Þýskalandi eru 2.2 aðstoðarmenn á hvern tannlæknafræðing og 1.6 í Bretlandi⁵.

Klínískir tannsmiðir sem starfa sjálfstætt í Danmörku

og Finnlandi eru ekki taldir með í samanburðinum við Norðurlönd. Þeir eru heldur ekki taldir með á Íslandi.

Starfsaldur íslenskra tannlækna er hár. Einungis þriðjungur íslenskra tannlækna sem orðin er 67 ára er hættur störfum, enn eru 27 starfandi, tólf þeirra eru komnir yfir sjötugt. Annars staðar í Evrópu er gert ráð fyrir að tannlæknafræðingur hætti störfum 65 ára, þó að 67 ára eftirlaunaaldur þekkist í nokkrum landanna m.a. í Noregi⁸.

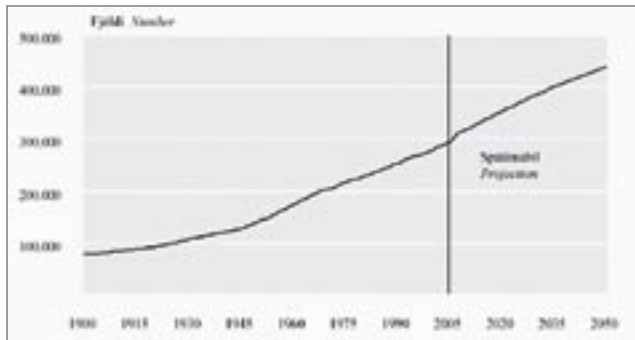
Ein ástæða fyrir hlutfallslega miklum fjölda íslenskra tannlækna er sú, að í lok síðustu aldar luku nær tveir tugir íslenskra stúdenta prófi frá norrænum tannlæknafræðingum og hófu störf á Íslandi. Einnig sóttu nokkrir nám sitt til Þýskalands. Fjöldatakmörkanir við THÍ hafa trúlega beint stúdéntunum til háskóla nágrannalanda. Þessir tannlæknafræðingar bættust við þá sem útskrifuðust frá Tannlæknafræðingum Háskólans.

Aðalhvatamaður að tannlæknafræðingum hér á landi var Vilmundur Jónsson landlæknir og alþingismaður. Taldi hann að ekki yrði ráðin bót á tannlæknafræðingum nema að upp væri tekin tannlæknafræðingur hér á landi eins og ráðin var bót á læknisleysinu með stofnun Læknaskólans. Flutti hann frumvarp um tannlæknafræðingur sem var samþykkt á Alþingi 1941. Í upphafi voru tannlæknafræðingar 3-4 á ári, en frá 1959 voru útskrifaðir að meðaltali 6 á ári. Tannlæknafræðingur flutti í núverandi húsnæði 1983 og var þónokkur fjölgun sum árin. Undanfarin ár hafa 6 kandidatar lokið námi við deildina, en í fyrra var samþykkt að auka þá tölu í 7 á ári⁹⁻¹².

Þrátt fyrir að fjöldi tannlækna hér sé meiri miðað við íbúa en í flestum vestrænum löndum, virðist atvinnuleysi hafa verið lítið. Líklegar ástæður eru gott efnahagsástand og hátt menntunarstig þjóðarinnar. Einnig hefur tannheilsa verið verri hér en á hinum Norðurlöndum¹³⁻¹⁷. Meðan tíðni tannáttu fór lækkað eftir 1960 í grannlöndunum fór hún ekki að skána hér fyrr en eftir 1985. Þá lækkaði hún hratt þótt ný rannsókn sýni að hún hafi hækkað aftur¹⁸. Öflugt forvarnarstarf hófst hér á landi upp úr 1985. Á síðustu árum hefur aftur á móti þátttaka hins opinbera í tannlæknafræðingum og forvarnarstarfi minnkað verulega¹⁹⁻²¹. Einnig hefur verið sýnt fram á að fæðuvenjur hér á landi eru verri en í grannlöndunum^{19, 22}.

Í grein sinni *Dentist unemployment – a Scandinavian reality* ritar Rod Moore í JADA 1984 um Ísland: „Í landinu eru aðeins 220.000 manns og 190 tannlæknafræðingar (1:1.155), sem allir eru sjálfsstætt starfandi og hafa margir þeirra hlutið menntun í Bandaríkjum. Ekkert atvinnuleysi er meðal tannlæknafræðinga þar og reyndar eina landið í Skandinavíu

sem vantar tannlækna, sérstaklega á strjálbýlum stöðum. Tannlæknskólinn í Reykjavík er nýr og útskrifar 6 tannlækna á ári þannig að atvinnuleysi meðal tannlækna er mjög ólíklegt í framtíðinni²³. Moore heldur því fram um þetta leyti ásamt ýmsum fræðimönnum²⁴ á Norðurlöndum að hæfilegur fjöldi tannlækna sé 1 tannlæknir á 1200 – 1250 íbúa.

Mynd 2. Þróun fólksfjölda 1900–2050.

Figure 2. Population development 1900–2050.

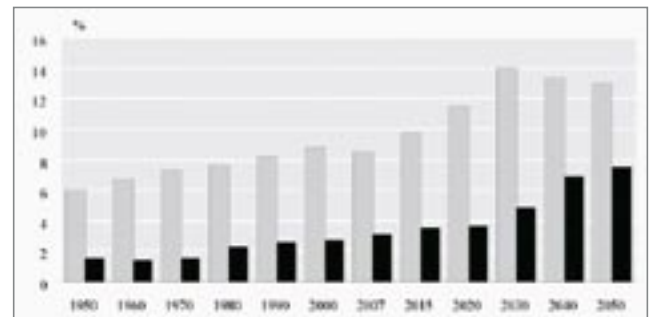
Á Mynd 2 má sjá mannfjöldaspá Hagstofu Íslands frá því í fyrra. Þar er gert ráð fyrir að landsmenn verði 437.844 árið 2050 samborið við 307.672 við upphaf spátímabils sem var 1. janúar 2007. Fólksfjöldun verður fjórfjórðungur meiri á fyrri hluta spátímabilsins en undir lok þess, en að meðaltali mun íbúum fjölga um 0,8% á ári frá árinu 2008 til 2050. Þetta er talsvert minni fjölgun en var hér á landi á síðari hluta 20. aldarinnar en mun meiri fjölgun en gert er ráð fyrir að verði í flestum öðrum Evrópulöndum á komandi áratugum. Nú er fólksfjöldun lítil sem engin í Evrópu og samkvæmt mannfjöldaspá Sameinuðu þjóðanna frá 2004 mun íbúum fækka í flestum löndum álfunnar til ársins 2050². Í alþjóðlegu samhengi var fólksfjöldun á Íslandi á 20. öld fremur há. Mest varð fólksfjöldun á sjötta áratug aldarinnar og af einstökum árum varð fjölgun mest árið 1957 en það ár fjölgaði landsmönnum um 2,6%. Eftir það dró úr fólksfjöldun og á þremur síðustu áratugum aldarinnar var árleg fólksfjöldun yfirleitt í kringum 1%. Á allra síðustu árum hefur fólksfjöldun aukist svo um munar og hvergi annars staðar í Evrópu hefur íbúum fjölgað jafnmikið og hér (um 2,2% árið 2005 og 2,6% árið 2006). Samkvæmt spánni fjölga landsmönnum um 1,7% á árinu 2007 en næstu árin á eftir má gera ráð fyrir um 1% fólksfjöldun á ári. Eftir það dregur jafnt og þétt úr fólksfjöldun, um 2030 verður árleg fjölgun um 0,8% en 0,6% við lok spátímabilsins².

Fyrri mannfjöldaspár gerðu ráð fyrir meiri fólksfjöldun en síðar varð. Framkvæmdastofnun Ríkisins spáði því árið 1961 að Íslendingar yrðu 374 þúsund um aldamótin 2000²⁵. Reyndin varð 283 þúsund. Færri börn fæddust en reiknað hafði verið með. Hefði spá Framkvæmdastofnunar gengið eftir væri hlutfall íbúa á tannlækni nú 1500 eða svipað og meðaltalið er í Evrópu.

Ef litið er til nánustu framtíðar má sjá í Töflu 2 að fjöldi íbúa á tannlækni mun vaxa eftir því sem líður á skoðunartímabilið fram til 2030. Ef gengið er út frá þeim viðmiðunum sem fyrr er getið um fjölda íbúa á tannlækni þ.e. 1200–1250 á hvern tannlækni ættu þessi viðmið að nást:

- Ef gert er ráð fyrir starfslokum 67 ára verða 1200 íbúar á tannlækni árið 2012. Hlutfallið 1250 íbúar á tannlækni næst árið 2016.
- Ef gert er ráð fyrir starfslokum sjötugt næst hlutfallið 1200 íbúar á tannlækni árið 2016. Hlutfallið 1250 íbúar á tannlækni næðist árið 2021.

Í þessu sambandi verður að hafa í huga að viðmið þessi voru sett fyrir u.þ.b. þrjátíu árum. Meðferðarþörf hefur breyst mikið síðan. Það er heldur ekki útilokað að meðferðarþörf hjá Íslendingum sé meiri en í nágrennlöndunum. Tannheilsa barna fer versnandi²⁶. Glerungseyðing hjá ungu fólki er mikið vandamál á Íslandi vegna mikillar gosdrykkjaneyslu og er algengari en í nágrennlöndunum²².

Mynd 3. Hlutfall 65–79 ára og 80 ára og eldri af mannfjölda 1950–2050.

Figure 3. Proportion of total population aged 65–79 and 80 years and older 1950–2050.

Mannfjöldaspá árána 2007 – 2050 gerir ráð fyrir því að öldruðum muni fjölga hlutfallslega. Einstaklingar 67 ára og eldri eru nú, árið 2008, alls 32.016. Þeir verða helmingi fleiri árið 2030, alls 64.157². Hlutfallslega fleiri aldraðir einstaklingar eru tenntir en áður og hlutfallið á

eftir að hækka. Haft er eftir Harald Löe, norska tannlæknum sem stjórnaði National Institute of Craniofacial and Dental Reseach í Bandaríkjum árin 1983 – 1994 að „sú kynslóð sem nú eldist er sú fyrsta sem fer með eigin tennur í gröfina“²⁷. Tannvernd aldraðra er og verður verkefni sem takast verður á við og þar verður samstarf tannlækna og tannfræðinga mikilvægt. Tannvernd tennta, lasburða gamalmenna á vistheimilum verður krefjandi og tímafrekt viðfangsefni í framtíðinni. Þar koma tannfræðingar að góðu gagni.

Konur sækja sífellt á og eru að verða, eða eru orðnar meira en helmingur starfandi tannlækna annars staðar á Norðurlöndum. Þær kjósa oft hlutastörf á föstum launum á tannlæknastofum hins opinbera. Á Íslandi eru nánast allir tannlæknar sjálfstætt starfandi. Konur, sem nú eru þriðjungur starfandi tannlækna á Íslandi, eiga ekki kost á hlutastörfum á föstum launum. Þær eiga tvo möguleika, að ráða sig sem aðstoðartannlækni hjá sjálfstætt starfandi kollegum og fá í sinn hlut prósentur af unnum og greiddum tannlæknisverkum, eða að setja upp tannlæknastofu með ærnum kostnaði og vona að nóg verði að gera. Því má bæta við að af 36 nemendum Tannlæknaeildar Háskóla Íslands veturinn 2007 - 2008 voru 25 stúlkur eða 70%. Það horfir því í sömu átt með hlutfall kvenna og karla og annars staðar á Norðurlöndum⁵.

Heimildir

- Fólksfjöldapróun og erlendir ríkisborgarar 1996–2006. Mannfjöldi 2007:2 Hagtiðindi 2007;92(31):1-23. <http://www.hagstofa.is/Pages/421?itemid=f28b8a4c-b91c-4d78-8a24-c7e7350b2292>. 4. ágúst 2008
- Spá um mannfjölda 2007–2050. Hagtiðindi, Statistical Series 2007;92(65):1-31. <http://www.hagstofa.is/lisalib/getfile.aspx?itemID=7281>. 4. ágúst 2008
- Flóttamenn og haelisleitendur. Mannréttindaskrifstofa Íslands 4. ágúst 2008 <http://www.humanrightsis/mannrettindi-og-island/hopar/flottamenn-og-haelisleitendur>.
- Haraldsson G. Tannlæknaatal 1854-2007. Tannlæknafélag Íslands 2007:95.
- Kravitz A, Treasure E. The EU Manual of Dental Practice. Council of European Dentists, formerly EU Liason Committee: 17 - 29.
- Skoðunarkönnun meðal tannlækna. Unnin af Tannlæknafélagi Íslands og Helga Sigvaldasyni. Fréttabréf Tannlæknafélags Íslands 1990: sept.
- Abelsen B, Olsen JA. Task division between dentists and dental hygienists in Norway. Community Dentistry and Oral Epidemiology; Early View: 21. April 2008.
- Population projections 2008-2060. From 2015, deaths projected to outnumber births in the EU27. Eurostat newsrelease. http://eppeurostateeuropaeu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2008/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2008_MONTH_08/3-26082008-EN-APPDF 2008:119:1-3. 4. ágúst 2008
- Eliasson S. Afmælisávarp. Nokkur atriði úr sögu tannlæknaeignslu á Íslandi. Harðjagl, blað félags tannlæknaema 2007;34:26-7.
- Jónsson V. Greinargerð með frumvarpi til laga um tannlæknaeignslu. Árbók Tannlæknafélags Íslands 1940.
- Hraundal G. Agrip af sögu tannlækninga á Íslandi og persónuleg kynni. Harðjagl, blað félags tannlæknaema 1964;1(2):3-10.
- Sigtryggsson J. Forsaga þess að stofnuð var til kennslu í tannlækningum á Íslandi. Harðjagl, blað félags tannlæknaema 1974;11(1):21-3.
- Moller P. Oral health survey of preschool children in Iceland. Acta Odontol Scand 1963;21:47-97.
- Dunbar JB, Moller P, Wolff AE. A survey of dental caries in Iceland. Arch Oral Biol 1968;13(5):571-81.
- Moller P. Caries prevalence in Icelandic children in 1970 and 1983. Community Dent Oral Epidemiol 1985;13(4):230-4.
- Eliasson S. Lækkun á tíðni tannáttu í fullorðinstöðnum og unglungum á Íslandi. Tannlæknaþlaðið 2002;20:19-24.
- Einarsdóttir KG, Bratthall D. Restoring oral health. On the rise and fall of dental caries in Iceland. Eur J Oral Sci 1996;104(4 (Pt 2)):459-69.
- Eliasson SP, Ágústsdóttir H, Guðmundsdóttir H, Árnadóttir IB, Sæmundsson S, Holbrook P, Jónsson S, Eggertsson H. Tannáttu í fullorðinstöðnum hjá börnum og unglungum, niðurstöður úr Munnis. E107. Læknaþlaðið, fylgirit 53, 2007;93: E107:62.
- Árnadóttir IB, Rozier RG, Sæmundsson SR, Sigurjons H, Holbrook WP. Approximal caries and sugar consumption in Icelandic teenagers. Community Dent Oral Epidemiol 1998;26(2):115-21.
- Ágústsdóttir H, Guðmundsdóttir H, Holbrook P. Dental attendance rates of children in Iceland. Icelandic Dent J 2002;20:48-9.
- Widstrom E, Ekman A, Aandahl LS, Pedersen MM, Ágústsdóttir H, Eaton KA. Developments in oral health policy in the Nordic countries since 1990. Oral Health Prev Dent 2005;3(4):225-35.
- Árnadóttir IB, Sæmundsson SR, Holbrook WP. Dental erosion in Icelandic teenagers in relation to dietary and lifestyle factors. Acta Odontol Scand 2003;61(1):25-8.
- Moore R. Dentist unemployment - a Scandinavian reality. J Am Dent Assoc 1985;110(1):92-6.
- Lehman H. Overproduktion af tandlæger maa stoppe. Tandlægebladet 1987:91.
- Snorrason H. Mannfjöldaspá til ársins 2020. Framkvæmdanefnd um framtíðarkönnun á vegum forsætisráðuneytisins. Gróandi Þjóðlíf 1987:14.
- Kynning á fyrstu niðurstöðum Munnis rannsóknarinnar 31. janúar 2007. <http://www.heilsugaeslanis/lisalib/getfile.aspx?itemid=1561>. 4. ágúst 2008
- Stenvik R. Harald Löe - professor, dean, og direktör. Nor Tannlægefören Td 2006;116:650-3.